

Инициатива на ПРЕЗИДЕНТА на Република България

„Младежка визия за развитие на България – 2016 г.“

„Приоритетите: резултати и посока“

Консултативен съвет по социални политики и пазар на труда,

Елина Пламенова Дичева

Становище

„България – твоето място за професионална реализация?“

Аз съм човек избрал да се реализира в България. Водещото в избора ми беше възможността пред мен да бъде полезна. Предизвикателство е да боравиш с по-малко ресурс, за да работиш и да създаваш, на пазар с все още неутвърдени и изграждащи се правила. Чувството, че развитието на една държава зависи и от мен, от моите усилия и знания ме кара да бъде по-отговорна и значима. Водещо в мотивацията ми е правото на глас. Смятам, че управлението на процесите в една страна, трябва да бъде на база експертни мнения и решения и стремежът ми е да изграждам себе си като експерт. Смятам, че неразработения пазар, какъвто е българския, е този, който дава повече перспективи. Изборът да работиш в условията на нестабилна икономическа обстановка е труден, но е избор който си заслужава, ако можеш да генерираш идеи и имаш възможност да ги отстоиш.

Проблемът, свързан с търсенето на реализация на младежите извън страната не трябва да се разглежда като количествен. По своята същност той е качествен – голяма част от емигрантите са хора с висок образователен ценз.

Въпросът „За да изберете реализация в България, какви са очакванията Ви от страна на: институциите, държавата, бизнеса, местните власти и т. н.?“ трябва да се разглежда двупосочно. Всъщност, правилното взаимодействие, би следвало да се изгражда върху това какви са очакванията към нас. Можем ли да отговорим на тези очаквания? Разбира се, под условието, че ние възприемаме себе си, като обвързани със социума до степен солидарна отговорност. Всеки трябва да живее с идеята, че е част от механизъм и има своята роля в работата на този механизъм. Когато избираме какво да бъде кариерното ни развитие, би следвало да не се ръководим от това какво е „модерно“, а от какво има нужда икономиката и ние можем ли да задоволим тази нужда, можем ли да сме едни от най-добрите в това, което правим.

Има разлика между „очаквания“ и „изисквания“. Когато търсим своето място за професионална реализация, ние се съобразяваме с очакванията към нас, но това по никакъв начин не означава, че не трябва да имаме изисквания. Налице е недоверие на младите хора в демократичните институции. Изискванията към същите най-често са свързани с тяхната

ефективност. Търсят се своевременни отговори по поставени проблеми. Съществуват страхове, свързани с нарушаване на правовия ред – престъпността, беззаконието, корупцията. Изискванията са за изграждане на чувство за справедливост и сигурност. Хаотичността в работата на голяма част от институциите и тромавостта им при вземането на решения действат дестимулиращо. За всеки млад човек е важно да усеща подкрепата на държавата. Картината на тревожност най-често е свързана с безработицата, бедността, трудовата несигурност. Здравната и съдебната система се обуславят като недореформирани и неефективни.

Старата максима с латинска етимология, гласяща че силата е в обединението, показва, че всяка една организация от хора, кара същите да се чувстват по-разбрани, предоставя им възможности да обменят знания и опит, с идеята да се усъвършенстват и да вървят към обща цел, помагайки си, действайки аналитично и бивайки коректив един на друг за оценка. Институциите от своя страна трябва сами да търсят обратната връзка с младежките организации.

Активното гражданство е всъщност активното участие на гражданите в живота на общността. Активното гражданство не се изразява в това да участваш във всеки един протест, без дори да знаеш каква е каузата, но се изразява в това да уважаваш и зачиташ правото на другия да се бори за своята истина, да имаш право да поставиш тезата си и да изразиш своите виждания, като това не трябва да става по пътя на агресията. Настроението в момента е, че това е единственият възможен начин. Новите средства за комуникация дават възможност да се споделят идеите за обществения живот, а задължително изискване е постоянното поставяне на проблематични въпроси за обществени дискусии. Изграждането на електронно правителство е повече от необходимо, а коректната работа на Единният портал за електронни административни услуги създава в съзнанието на младия човек впечатлението за гъвкава среда. Активното гражданство е осъзнаването, че имаме принос за развитието на страната с всяко свое действие, че всеки един наш работен час е съставна част на Брутния вътрешен продукт, а всяка изхвърлена цигара, през прозореца на автомобила, е акт против теорията за устойчиво развитие.

В Хартата на основните права на Европейския съюз е залегнало правото на защита от дискриминация, основаваща се (наред с други признаци) на пол, расов или етнически произход, религиозна принадлежност или вярвания, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Политиката на равните възможности трябва да осигурява равнопоставеност само и единствено в тази насока. Разделението на класов принцип на обществото може да се дължи на личностни качества, базирани на образователен ценз, осъзнатост на отделния индивид или стремеж към благосъстояние. Използването на човешкия капитал, според възможностите му, не бива да се разглежда като дискриминация.

Принципът на солидарност към обществото и към уязвимите групи поражда и вечния спор между кейнсианската система и неоконсерваторите. И докато книгата на Айн Ранд „Атлас изправи рамене“ я превръща в един от най-великите мислители на XX век, защитавайки принципите на капиталистическото общество, то в дълбока древност откриваме закодирано понятието „солидарност“ в християнската религия. Разбира се могат да се дадат още много примери. Но в крайна сметка солидарността трябва да бъде разглеждана като общата колективна отговорност.

Тази колективна отговорност трябва да бъде насочена не спрямо нуждите на отделния индивид, а спрямо необходимостта на обществото. На държавата трябва да се предостави възможност да бъде „социална“. Солидарността е основополагащия принцип, който ни прави от животни - хора. Ние всички се раждаме различни и именно преодоляването на различието между хората е свързано със справедливостта. Зрялото общество е това, в което е осъзната идеята, че усещането за справедливост е основна предпоставка за социален мир. В България няма работещи системи за гарантиране на усещане за справедливост. Към днешна дата най-голямото придизвикателство е създаването на лостове за смекчаване на постоянно раждащите се социални конфликти.

Децата трябва да се възпитават с чувството на отговорност. Днес си отговорен ако вземеш нечия играчка и я счупиш, защото нямаш право да посягаш на чуждото и трябва да носиш отговорност за него и за общественото, като за свое. А утре, когато си лекар, ще бъдеш отговорен, ако поставиш грешна диагноза. Бих искала моят наследник да си повтаря: „Аз искам да знам и да мога!“. А по-късно в годините това „можене“ или респективно „неможенето“ да не е оправдателно обвързано с политическата обстановка, държавата или съседката.

Както училищата така и университетите правят всичко възможно да привлекат ученици и студенти. Образователната програма на висшите учебни заведения става все по-адаптивна към изискванията на средата. Постоянните взаимодействия между теоретици и практики дават добри резултати. Проблемът, според мен, вече е свързан с качеството на кадрите, които всяка година наричат себе си завършили „икономисти“, „юристи“, „инженери“. Занижените критерии за прием и оценки по време на обучението, водят до понижаването качеството на човешкия капитал. Част от решението на този проблем може да бъде повишаването на държавната субсидия за всеки един първокурсник, за сметка намаляването на броя им.

В своето стихотворение Вапцаров пише:

*„Ето – аз дишам,
работя,
живея
и стихове пиша
(тъй както умея).“*

И всеки от нас, в своя път, диша и живее, някои работят, а други дори пишат стихове. Това което със сигурност знаем е, че се движим. И каквото и да се случва, човек не трябва да спира, трябва да се движи стъпка по стъпка. А това движение е съпроводено с личностно израстване. Ние трябва да сме двигателите на обществото, независимо от качеството на горивото.

Всяко създаване има нужда да усети думите: „Аз съм тук и съм до теб, а това е нашият път. И този наш път не е лесен, но не е пътя на бягството.“ И тогава, когато изборът в личния живот е направен на база обща ценностна система, идентични патриархални норми, съвместима амбициозност, то професионалният път е по-лесен за вървене.